

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

В. П. Кравець, Б. Д. Грищук
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

КАФЕДРИ ХІМІЇ ТНПУ ІМ. ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА – 60 РОКІВ

Однією із найстаріших в університеті є кафедра хімії, яка почала функціонувати 2 вересня 1952 року згідно наказу Міністерства вищої освіти СРСР №963 від 7 червня 1952 р. «Про кафедри Кременецького педагогічного інституту». Першим завідувачем кафедри хімії був кандидат технічних наук, доцент Ревва Ф. К. Він очолював кафедру хімії до 1955 р.

Станом на 01.09.1952 р. на кафедрі хімії Кременецького державного педагогічного інституту працювало четверо викладачів: кандидат технічних наук, доцент Ревва Ф. К.; старший викладач Ускова О. Т.; викладач Бурбан Н. М.; асистент Шиманська О. А.

З 1965 по 1969 рр. кафедру хімії очолював кандидат хімічних наук, доцент Крайнер З. Я., випускник Чернівецького державного університету, учень професора Г. Т. Пилюгіна, завідувача кафедри органічної хімії згаданого вузу.

В 1969р. Кременецький державний педагогічний інститут перебазується в м. Тернопіль і одержує нову назву – Тернопільський державний педагогічний інститут.

Станом на 1 вересня 1969 р. на кафедрі хімії Тернопільського державного педагогічного інституту працювали: доценти Крайнер З. Я. – завідувач кафедри, Сташко Н. М.; старші викладачі Бурбан Н. М., Юхновська Т. Л., Гудзь П. Ф., Дробочький А. С., Романишина Л. М.; асистенти Зеленська (Грицюк) А. С., Харченко Б. І.

З серпня 1974 року новим ректором інституту було призначено доктора біологічних наук Явоненка О. Ф., який у вересні 1975 року був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри хімії.

В 1976 році кафедра хімії була поділена на дві кафедри: неорганічної і органічної та біологічної хімії, які відповідно очолили кандидат хімічних наук, доцент Т. С. Куратова та доктор біологічних наук, професор О.Ф. Явоненко.

Станом на 1 вересня 1976 р. на кафедрі неорганічної хімії Тернопільського державного педагогічного інституту працювали: доценти Куратова Т. С., Сташко Н. М., Дяченко М. П., Цветкова Л. Б., Дробочький А. С., Свинко Й. М.; старші викладачі Бурбан Н. М., Ухарова Ю. А.; асистенти Зеленська (Грицюк) А. С., Харченко Б. І., Бодров В. П.

На цей же час на кафедрі органічної і біологічної хімії Тернопільського державного педагогічного інституту працювали: професор Явоненко О. Ф.; доценти Крайнер З. Я., Грушко С. Й.; старші викладачі Гудзь П. Ф., Юхновська Т. М., Крутовський С. В.; асистенти Романишина Л. М., Яковенко Б. В., Янчук М. І.

Слід відзначити, що з приходом проф. Явоненка О.Ф. крім досліджень в області органічної хімії (доц. Крайнер З.Я.) почали інтенсивно розвиватися наукові дослідження в області біологічної хімії для чого була створена і оснащена приладами та реактивами науково-дослідна лабораторія. У січні 1982 р. О. Ф. Явоненко призначений ректором Чернігівського педагогічного інституту ім. Т. Шевченка і переїжджає до м. Чернігова.

У січні 1982 р. на посаду доцента кафедри неорганічної хімії було обрано кандидата хімічних наук, старшого наукового співробітника, випускника Чернівецького державного університету Грищука Б.Д. В червні 1983 р. Б.Д. Грищука обрано завідувачем кафедри органічної та біологічної хімії.

З 1984р. по 1987 р. кафедру неорганічної хімії очолювала кандидат хімічних наук, доцент Царьова Н. В. З 1983 р. по 1987 р. кафедру органічної і біологічної хімії очолював кандидат хімічних наук, доцент Грищук Б. Д. В 1987 році кафедри неорганічної та органічної і біологічної хімії знову об'єднали в одну кафедру хімії, яку з того часу очолює доктор хімічних наук, професор, член Нью-Йоркської Академії наук, відмінник народної освіти України Грищук Б. Д.

Станом на 1 вересня 1987 р. на кафедрі хімії Тернопільського державного педагогічного інституту працювали: доценти Грищук Б. Д. – завідувач кафедри, Дробочький А. С., Царьова Н. В., Крутовський С. В., Бодров В. П., Янчук М. І., Ахметшин А. Г.; старші викладачі Романишина Л. М., Курант В. З., Столяр О. Б.; асистенти Зеленська (Грицюк) А. С., Харченко Б. І., Іванченко Г. Ю., Шандрюк Р. М.

Оскільки матеріально-технічна база для виконання науково-дослідних робіт була недостатня, то основна маса викладачів займались виключно методичною роботою. Практично всі хімічні курси читалися виключно випускниками інших вузів України.

Головним завданням, яке постало перед завідувачем кафедри стало створення належної матеріальної бази для проведення експериментальних досліджень в області органічної хімії. Кошти на реагенти та прилади акумулювалися шляхом виконання госпдоговірних робіт з Інститутом органічної хімії НАН України та Надвірнянським нафтопереробним заводом керівником яких був Гришук Б. Д.

Госпдоговірних робіт інші кафедри факультету в той час не мали. В цей період були придбані такі прилади: спектрофотометр ИКС-29, спектрофотометр СФ-20, спектофотометр СФ-26, газові хроматографи ЛХМ-80, 3700, Агат, рідинний хроматограф Міліхром-4, що дозволило оперативно і надійно встановлювати структуру нових синтезованих сполук. В 1985 році на цих госпдоговірних темах почав працювати Горбовий П.М., який багато зробив для становлення і розвитку лабораторії хімії ненасичених сполук. Створення нової науково-дослідної лабораторії дозволило інтенсифікувати, як студентську так і викладацьку, науково-дослідну роботу в області органічної хімії.

На початку 80 рр. ХХ ст. українськими вченими М. І. Ганущаком, Б. Д. Грищуком, А. В. Домбровським було встановлено, що крім галогенідів, в реакцію з ненасиченими сполуками в присутності зовнішніх нуклеofilів вступають сульфати, нітрати та тетрафлуороборати арилдіазонію з утворенням продуктів приєднання до кратного зв'язку арильної групи та аніона. Відкрита ними реакція була названа реакцією аніонарилювання. Якщо в ролі аніоноідного реагента виступає хлорид натрію, то реакція Меервейна стає частковим випадком реакції аніонарилювання. Реакція аніонарилювання виявилась зручним препаративним методом одержання важкодоступних сполук, що відносяться до різних класів органічних сполук: хлоридів, бромідів, тіо- та ізотіоціанатів, N,N-діалкілдитіокарбаматів, O-алкілксантогенатів, O,O-діалкіл(діарил)дитіофосфатів, нітросполук, спиртів, етерів та естерів, що знайшли застосування як синтони в тонкому органічному синтезі, біологічно активні речовини, присадки до мастил та компоненти полімерних композицій.

Постійні творчі контакти зав'язались між кафедрою органічної та біологічної хімії з Інститутом органічної хімії АН України, Інститутом біоорганічної хімії та нафтохімії АН України, Інститутом фізичної хімії ім. Л. Писаржевського АН України, Науково-дослідним інститутом медико-екологічних проблем МОЗ України, Львівським державним університетом ім. Івана Франка, Львівським політехнічним інститутом.

Кафедра органічної та біологічної хімії Тернопільського державного педагогічного інституту стала одним із центрів, де ведуться інтенсивні і важливі дослідження в області хімії ненасичених сполук та ароматичних солей діазонію, що стало основною причиною проведення XVI Всеукраїнської конференції з органічної хімії вперше на базі педагогічного інституту.

В Тернопіль для участі в роботі XVI Всеукраїнської конференції приїхало більше 320 учасників з провідних академічних, галузевих та вищих учбових закладів України. Робота конференції тривала п'ять днів і пройшла на високому рівні. Співголовами оргкомітету конференції були директор Інституту органічної хімії НАН України, академік Л. М. Марковський і ректор нашого університету В. П. Кравець.

На пленарному засіданні з доповіддю про результати досліджень в області хімії ненасичених сполук виступив Б.Д. Гришук, яка викликала інтерес в учасників конференції.

Основним завданням об'єднаної кафедри стало підвищення якості підготовки майбутніх вчителів хімії та біології, над яким постійно працював викладацький склад кафедри.

Згідно наказу Міністерства освіти УРСР № 90 від 1 квітня 1985 р., кафедра хімії, як одна з кращих в Україні, була затверджена опорною і координувала роботу кафедр хімії Київського ім. О. М. Горького, Житомирського, Ніжинського, Уманського, Черкаського та Чернігівського педінститутів.

Одним з основних завдань які стояли перед опорною кафедрою – координація методичної роботи на всіх кафедрах хімії, що входили до цього об'єднання та вивчення досягнень кожної із них з метою покращення підготовки майбутніх вчителів, що в подальшому узагальнювалось у вигляді рекомендацій. Виїзні засідання проводились два рази на рік в різних вузах регіону. Кафедра хімії Тернопільського державного педагогічного інституту була опорною впродовж п'яти років з 1985 по 1990 р. включно.

В цей же період (1985-1990 рр.) на кафедрі хімії була розроблена і впроваджена в практику модульна система навчання. Для її впровадження в практику викладачами кафедри було розроблено їх методичне забезпечення. Тексти модулів включали питання як репродуктивного характеру так і такі

завдання, що вимагали активності знань, логічного мислення, творчого підходу. Викладачі кафедри розробили наскрізні модульні контролі, які давали можливість більш широко розглядати досліджене явище, відслідковувати його на різних системних рівнях або для різних груп об'єктів із залученням знань одержаних з інших дисциплін. Проводились також експериментальні контрольні творчого характеру. Кафедра хімії була лідером з цього напрямку роботи в нашому вузі та Україні, про що свідчить лист Міністерства освіти № 01/223 від 4 березня 1991 р. направлений ректорам педагогічних інститутів про ознайомлення та використання у практичній діяльності досвіду роботи кафедри хімії Тернопільського педінституту з впровадження модульної системи навчання.

У 2007 р. на базі нашого вузу була організована і проведена наукова конференція «Домбровські хімічні читання – 2007». III Всеукраїнська конференція “Домбровські хімічні читання” відбулася на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з 16 до 18 травня 2007 р. Співорганізаторами конференції виступили Інститут органічної хімії НАН України (м. Київ) та Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України (м. Київ). До оргкомітету було подано 120 заявок на участь у конференції. У конференції безпосередньо взяло участь 90 представників з 26 наукових установ та навчальних закладів України, зокрема Інституту органічної хімії НАН України, Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, Інституту ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка АМН України, НТК «Інститут монокристалів» НАН України, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Львівського національного університету ім. Івана Франка, Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Дніпропетровського національного університету, Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

З доповідями про життєвий шлях та науково-педагогічну діяльність проф. А. В. Домбровського виступили: директор Інституту органічної хімії НАН України, академік НАН України, проф. Лозинський М. О. та заступник директора Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, член.-кор. НАН України, проф. Ковтун Г. О.

На конференції працювало 3 секції: «Синтез органічних сполук», «Будова і реакційна здатність органічних сполук» та «Актуальні питання методики викладання органічної хімії у вищій школі», на яких було заслухано 35 усних та 116 стендових доповідей. Серед зарубіжних учасників – представники Інституту органічної хімії Університету Юстуса Лібіха, м. Гессен (Німеччина), Університету м. Грац (Австрія), Познанського медичного університету ім. Кароля Марцінковського (Польща).

Двічі (1990, 2003 рр.) на базі кафедри хімії були проаєдені 27 та 40 Всеукраїнські учнівські олімпіади з хімії. Так в 40-ій Всеукраїнській учнівській олімпіаді з хімії взяли участь 175 школярів з усіх регіонів України. Експериментальний тур проходив на базі кафедри хімії. На закритті олімпіади виступили голова журі професор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна Ю. В. Холін та представник Міністерства освіти і науки України Г. І. Мальченко. Вони високо оцінили рівень експериментального туру, підготовленого викладачами кафедри хімії. Члени оргкомітету та журі олімпіади були приємно вражені матеріальною базою кафедри хімії, хіміко-біологічного факультету та університету. Про це йшлося під час їх зустрічі з ректором вузу.

Творча і здорова змагальна атмосфера в колективі сприяла тому, що чотири викладачі кафедри захистили дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук:

- 1995 р. – Гришук Б. Д., спеціальність 02.00.03 – органічна хімія;
- 1998 р. – Романишина Л. М., спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти;
- 2003 р. – Курант В. З., спеціальність 03.00.10 – іхтіологія;
- 2004 р. – Столяр О. Б., спеціальність 03.00.04 – біохімія.

З 1997 р. кафедра випускає «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка . Серія: хімія», що є науковим фаховим виданням. Головним редактором цього видання є проф. Гришук Б.Д. За цей період здійснено 19 випусків.

Обдаровані випускники факультету можуть продовжити навчання в магістратурі та аспірантурі за такими напрямками: 02.00.03 – органічна хімія; 03.00.04 – біохімія; 03.00.10 – іхтіологія.

На сьогоднішній день на кафедрі успішно функціонує три науково-дослідні лабораторії:

1. Хімії ненасичених сполук (науковий керівник проф. Гришук Б. Д.);
2. Екологічної біохімії (науковий керівник проф. Курант В. З.);
3. Порівняльної біохімії і молекулярної біології (науковий керівник проф. Столяр О. Б.).

Детальна інформація про діяльність науково-дослідних лабораторій приведена нижче.

Науково-дослідна лабораторія хімії ненасичених сполук

Лабораторія почала функціонувати з 1985 р.

Науковий керівник лабораторії – Гришук Б. Д., доктор хімічних наук, професор.

Співробітники лабораторії:

кандидат хімічних наук, доцент, старший науковий співробітник Барановський В. С.,

кандидат хімічних наук, молодший науковий співробітник Тулайдан Г. М.,

асистент, молодший науковий співробітник Симчак Р. В.,

молодший науковий співробітник Петрушка Б. М.,

молодший науковий співробітник Яцюк В. М.

За період з 1985 по 2012 р. співробітниками лабораторії:

- досліджено взаємодію ароматичних солей діазонію з моно- та біненасиченими сполуками в присутності нуклеофілів різної сили;
- розроблено одностадійні ефективні методики синтезу жирноароматичних галогенідів, тіоціанатів, ізотіоціанатів, N,N-діетилдитіокарбаматів, O-алкілксантогенатів, O,O-діалкілдитіофосфатів, спиртів, етерів та естерів, що представляють інтерес як біологічно активні речовини, присадки до мастил, мономери, органічні люмінофори та напівпровідники;
- запропоновано механізми реакцій арилдіазонієвих солей з ненасиченими сполуками в присутності нуклеофілів різної сили в каталітичних і некаталітичних умовах.

Основні напрямки діяльності лабораторії:

- синтез нових органічних речовин – продуктів аніонарилювання ненасичених сполук та дослідження їх фізико-хімічних властивостей;
- розробка методик регіоселективного синтезу похідних ненасичених сполук та ароматичних солей діазонію;
- пошук умов гетероциклізації продуктів тіоціанатоарилування ненасичених карбонових кислот та їх похідних з метою одержання нових функціональних похідних тіазолу;
- дослідження нових нуклеофільних реагентів в реакціях аніонарилювання та Гаттермана-Зандмейєра;
- встановлення структури хімічних сполук методами ІЧ та УФ спектроскопії;
- аналіз сумішей органічних речовин методами газової та вискоефективної рідинної хроматографії;
- дослідження перебігу хімічних процесів за допомогою електрохімічних методів аналізу (кондуктометрії, потенціометрії, полярографії та вольтамперометрії);
- квантово-хімічні дослідження органічних сполук та механізмів реакцій.

Співробітниками лабораторії з 1994 р. по даний час виконано 7 держбюджетних тем, які фінансувались Міністерством освіти і науки України.

Активна участь у виконанні держбюджетних тем сприяла науковому росту працівників кафедри та сприяла зміцненню її матеріальної бази. За держбюджетною тематикою лабораторії хімії ненасичених сполук захищено Гришуком Б. Д. докторську дисертацію («Реакції ароматичних солей діазонію з ненасиченими сполуками в присутності нуклеофілів» 1995 р., 02.00.03 – органічна хімія), чотири кандидатські дисертації Горбовим П. М. («Реакції ароматичних солей діазонію з ненасиченими сполуками у присутності тіоціанат- і N,N-діетилдитіокарбамат-іонів» 1994 р., 02.00.03 – органічна хімія), Загричуком Г. Я. («Реакції тетрафтороборатів арилдіазонію з алільними сполуками та солями неорганічних і органічних кислот» 2000 р., 02.00.03 – органічна хімія), Барановським В. С. («Реакції ароматичних солей діазонію з біненасиченими сполуками з ізольованими кратними зв'язками у присутності тіоціанат-нуклеофілу» 2004 р., 02.00.03 – органічна хімія), Тулайдан Г. М. («Купрокаталітичне хлоро(бромо, тіоціанато)арилування похідних пропену» 2009 р., 02.00.03 – органічна хімія), керівником яких є професор Гришук Б.Д.

До виконання держбюджетних тем широко залучаються студенти. Одержані ними результати оформляються у вигляді магістерських, дипломних та курсових робіт.

Співробітниками лабораторії опубліковано понад 350 наукових праць. В даний час в лабораторії виконується 1 докторська та 3 кандидатські дисертації.

Лабораторія співпрацює з такими науковими установами та вищими навчальними закладами як: Інститут органічної хімії НАН України, Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, НДІ Медико-екологічних проблем МОЗ України, Львівський національний університет ім. Івана Франка, Національний університет «Львівська політехніка», Львівський національний медичний університет ім.

Данила Галицького, Чернівецький університет ім. Ю. Федьковича, Тернопільський державний медичний університет ім. І. Горбачевського.

Науково-дослідна лабораторія екологічної біохімії

Науково-дослідна лабораторія екологічної біохімії (до 1990 р. лабораторія обміну речовин) була створена в 1975 р. під керівництвом доктора біологічних наук, професора О.Ф. Явоненка. На той час в лабораторії проводилися дослідження обміну речовин в рубці жуйних тварин, так як керівник лабораторії проф. О. Ф. Явоненко був вихідцем із відомої на той час школи біохіміків сільськогосподарських тварин, засновником якої був доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент Академії наук УРСР С. З. Гжицький. В 1978 р. ст. викладач кафедри Б. В. Яковенко захистив першу виконану на базі лабораторії кандидатську дисертацію на тему «Хімічна природа і фізіологічна роль пігменту слизової оболонки рубця великої рогатої худоби» за спеціальністю 03.00.04 - біохімія.

Виходячи з того, що в інституті не було можливості утримувати віварій із с/г та лабораторними тваринами, було прийнято рішення переорієнтувати роботу лабораторії на дослідження біохімії гідробіонтів, зокрема прісноводних риб. Для цього в головному корпусі інституту, який був введений в експлуатацію в 1977 р., було створено аквакомплекс.

У проведення зазначених досліджень активно включилися доцент С. В. Крутовський, який вивчав обмін ліпідів, ст. викладач Б. В. Яковенко, який досліджував обмін амінокислот, асистент Р. М. Шандрук охопив вуглеводний обмін, а ст. лаборант В. З. Курант – обмін білків та нуклеїнових кислот. В 1982 р. на кафедрі органічної та біологічної хімії пройшла за конкурсом О. Б. Столяр, яка долучилася до цих досліджень.

Проф. О.Ф. Явоненко започаткував практично новий на той час науковий напрямок досліджень – екологічну біохімію тварин, переважно гідробіонтів, що згодом формується у потужну наукову школу. Протягом п'яти-семи років колектив лабораторії формує науково-експериментальну базу, здійснює на високому рівні наукові дослідження, що публікуються у провідних наукових виданнях («Український біохімічний журнал», «Гидробиологический журнал», «Вопросы ихтиологии», «Доповіді АН УРСР» та ін.), а також у матеріалах міжнародних, всесоюзних та всеукраїнських конференцій. Значно покращується матеріально-технічна база лабораторії, в ній з'являються амінокислотний аналізатор, ультрацентрифуга, спектрофотометри та інші прилади.

Першою дисертацією з цієї тематики була кандидатська дисертація В. З. Куранта «Вміст білків і нуклеїнових кислот в тканинах деяких прісноводних риб та їх залежність від віку і сезону» захищена у 1984 р. за спеціальністю 03.00.04 - біохімія. Одночасно в лабораторії обміну речовин викладач кафедри Л. М. Романишина проводила дослідження і на лабораторних тваринах, за результатами яких нею у 1985 р. була захищена кандидатська дисертація на тему «Вплив екзогенної аскорбінової кислоти і нікотинамідю на реакцію відновного амінування α -кетоглутарату в органах морських свинок і кроликів» (03.00.04 - біохімія).

Не зважаючи на те, що проф. О. Ф. Явоненко вже в той час не працював в Тернопільському педагогічному інституті (12 січня 1982 р. він був призначений на посаду ректора Чернігівського державного педагогічного інституту), дослідження в лабораторії екологічної біохімії продовжувалися.

Співробітниками лабораторії виконано 7 держбюджетних тем.

Підсумком десятирічних досліджень в лабораторії екологічної біохімії (1993-2003 рр.) стали успішні захисти 2-ох докторських та 4-ох кандидатських дисертацій, які біли виконані під керівництвом доктора біологічних наук, професора В. В. Грубінка.

Докторські дисертації:

В. З. Курант «Роль білкового обміну в адаптації риб до дії іонів важких металів», Київ, 2003.

О. Б. Столяр «Роль металотіонеїнів в детоксикації іонів міді, цинку, марганцю та свинцю в організмі прісноводних риб і молюсків», Львів, 2004.

Кандидатські дисертації:

В. О. Хоменчук «Біохімічні особливості проникнення і розподілу деяких важких металів в організмі коропа лускатого», Львів, 2003.

Ю. В. Синюк «Обмін амінокислот і фракційних склад білків у організмі коропа за дії іонів марганцю, цинку, міді та свинцю», Львів, 2003.

Н. Г. Зінковська «Функціонування антиоксидантних систем у крові риб при інтоксикації йонами міді, цинку, марганцю і свинцю», Чернівці, 2003.

Г. Б. Чайковська «Роль ліпідів в адаптації мозку риб до дії важких металів», Чернівці, 2005.

В 2006-2008 р.р. в лабораторії було виконані перші міжнародні проекти керівником яких була проф. Столяр О.Б.

В цей період під керівництвом Столяр О.Б. було виконано дві кандидатські дисертації:

1. Фальфушинська Г. І. Роль металотіонеїнів коропа (*Cyprinus carpio L.*) та рака (*Astacus leptodactylus Eschscholtz*) в адаптації організму до забруднення водного середовища., 2005 р.

2. Мудра А. Є. Вивчення біохімічних процесів у гепатоцитах коропа і рака за дії пошкоджуючих чинників середовища, 2008 р.

За тематикою наукових досліджень лабораторії захистив кандидатську дисертацію Р. Б. Балабан та подав до захисту В. Я. Бияк. В лабораторії виконуються магістерські та дипломні роботи, що вселяє надію на подальший розвиток досліджень з вищезазначеної тематики.

Науково-дослідна лабораторія порівняльної біохімії і молекулярної біології

Науковий керівник лабораторії – Столяр О.Б., доктор біологічних наук, професор кафедри хімії. Лабораторія почала функціонувати з 01.06.2008 року.

Співробітники лабораторії: кандидат біологічних наук, ст. н. с Фальфушинська Г.І., м.н.с., Гнатишина Л.Л. – аспірант кафедри хімії.

Наукові дослідження виконуються у межах НДР „Еволюція молекулярних систем антистресорного захисту у прісноводних тварин» тема № 0106U012429, 2007 – 2011 рр.

В НДІ виконуються також міжнародні двосторонні наукові проекти МОН України:

□ 2009–2010 рр. – НДР „Токсична дія нових інсектицидів на прісноводних риб” спільно з Індійським інститутом хімічної технології (CSIR), Хайдарабад, Індія.

□ 2009–2010 рр. – Спільний проект Фонду Фундаментальних досліджень "ДФФД - БРФФД - 2009" Оцінка систем антистресорної відповіді прісноводних двостулкових моллюсків в Україні і Республіці Білорусь, спільно з Міжнародним державним екологічним університетом імені О.Д. Сахарова. Мінськ, Республіка Білорусь.

□ 2009–2010 рр. «Біомаркери двостулкових моллюсків для оцінки і моніторингу біологічної дії антропогенної діяльності в Україні», спільно з Університетом Інсбруку, Відділ Зоології / Екофізіології, Австрія.

□ 2009–2010 рр. «Біотестування забруднення води потенційно токсичними субстанціями», спільно з Лімнологічним Науковим Інститутом Балатону, Угорщина.

□ 2008–2010 рр. «Металотіонени Карпових. Оцінка адаптації до природного і модельного стресу», спільно з Національним університетом Пукійонга, Департамент аквакультури, Пусан, Республіка.

Прийнята до виконання науково-дослідна робота «Біомаркери гідробіонтів у індикації впливу локальних та глобальних пошкоджуючих чинників на водні екосистеми» (2010–2012 рр.).

Завершено виконання двосторонніх міжнародних проектів МОН України:

За цей період співробітниками лабораторії опубліковано 32 наукові праці, в т. ч. 2 Деклараційні патенти. Результати роботи НДІ регулярно доповідаються на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

У НДІ виконуються кандидатські та докторські дисертації за спеціальністю 03.00.04–Біохімія. Захищено 3 кандидатські дисертації:

В 2010 р. захистили дисертації:

□ Міщук О. «Стан металотіонеїнів та системи антиоксидантного захисту в тканинах *Anodonta cygnea L.* в умовах забруднення водного середовища» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. Керівником цієї роботи є професор Столяр О. Б.

□ Романчук Л. Д. «Особливості функціонування металотіонеїнів та системи антиоксидантного захисту в тканинах жаби *Rana radibunda* за впливу пошкоджуючих чинників» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. Керівником цієї роботи є професор Столяр О.Б.

Магістранти Прийдун Х. Б. (2009 р) нагороджена Дипломом І ступеня, а Турта О. О. (2012 р.) – Дипломом ІІІ ступеня Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук у галузі „Біологічні науки”.

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

При НДІ працює науково-експериментальна лабораторія «Екологічна хімія» Тернопільського відділення МАН України. Вихованці цієї лабораторії є призерами Всеукраїнських та Міжнародних юнацьких конкурсів науково-технічних робіт.

9 червня 1997 р. на базі Тернопільського державного педагогічного інституту створено Тернопільський державний педагогічний університет, якому 21 серпня 2004 р. надано статус національного.

Станом на 1 вересня 2012 р. персонал кафедри хімії Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка становить 16 штатних одиниць, з них 3 доктори наук, професори: Грищук Б. Д., Курант В. З., Столяр О. Б.; 5 кандидатів наук, доценти: Ахментшин А. Г., Гладюк М. М., Барановський В. С., Хоменчук В. О., Каспрук В. Б.; 1 асистент: Тулайдан Г. М.; 2 завідувачі навчальними лабораторіями: Олексюк Н. І., Петрушка Б. М.; 5 старших лаборантів: Губернаторова Д. М., Харченко В. П., Симчак Р. В., Сабат С. І., Бияк В. Я.

Колектив кафедри хімії Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. (зліва направо: перший ряд – асист. Тулайдан Г. М., доц. Ахментшин А. Г., проф. Курант В. З., зав. кафедри проф. Грищук Б. Д., зав. навч. лабораторіями Олексюк Н. І., ст. лаборант Губернаторова Д. М., ст. лаборант Харченко В. П.; другий ряд – зав. навч. лабораторіями Петрушка Б. М., доц. Хоменчук В. О., доц. Барановський В. С., доц. Гладюк М. М., ст. лаборант Симчак Р. В., ст. лаборант Сабат С. І., ст. лаборант Бияк В. Я.)

Навчально-матеріальна та наукова база

В даний час на кафедрі функціонує 1 кабінет – методики викладання хімії; 6 навчальних лабораторій: неорганічної хімії, аналітичної хімії, фізичної і колоїдної хімії, органічної хімії, біологічної хімії, основ хімічного виробництва; 3 наукові лабораторії: хімії ненасичених сполук, екологічної біохімії, порівняльної біохімії і молекулярної біології.

За час існування кафедри викладачами підготовлено і видано 2 монографії, з грифом МОН України: 2 підручники (Гладюк М. М. Основи агрохімії. Хімія в сільському господарстві. – Київ, Ірпінь: Перун, 2003. – 288 с.; Грищук Б. Д. Органічна хімія. – Тернопіль: «Підручники і посібники», 2012. – 451 с.); 16 навчальних посібників для вищих навчальних закладів; 9 навчальних посібників для середніх загальноосвітніх навчальних закладів; 7 методичних рекомендацій для студентів вищих навчальних закладів; 2 навчальні програми, а також одержано 12 авторських свідоцтв на винаходи та патенти.

Одержані колективом кафедри хімії високі здобутки в навчально-виховній, науково-дослідній та методичній роботі дозволяють надіятись на подальший її розвиток в майбутньому.